

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан економічного факультету

А.Д. Діброва

«_____» 2021 р.

«СХВАЛЕНО»

на засіданні кафедри глобальної
економіки

Протокол № 27 від 31 травня 2021 р.

Завідувач кафедри

Н.М. Вдовенко

«РОЗГЛЯНУТО»

Гарант ОІ «Фінанси і кредит»

Ю.В. Негода

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ДЕРЖАВНЕ РЕГУлювання ЕКОНОМІКИ

Спеціальність: 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Освітня програма: «Фінанси і кредит» скорочений термін

Факультет: Економічний

Розробник: д.е.н., професор А.Д. Діброва, к.е.н., доц. О.В. Крєйцєва

Київ – 2021

1. Опис навчальної дисципліни

«Державне регулювання економіки»

Освітній ступінь, спеціальність, ОПП	
Освітній ступінь	<i>Бакалавр</i>
Спеціальність	<i>072 Фінанси, банківська справа та страхування</i>
Освітня програма	<i>Фінанси і кредит</i>
Характеристика навчальної дисципліни	
Вид	<i>Вибіркова</i>
Загальна кількість годин	<i>90</i>
Кількість кредитів ECTS	<i>3</i>
Кількість змістових модулів	<i>2</i>
Курсовий проект (робота) (за наявності)	
Форма контролю	<i>Екзамен</i>
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання	
	<i>денна форма навчання</i>
Рік підготовки (курс)	<i>2</i>
Семестр	<i>3</i>
Лекційні заняття	<i>30 год.</i>
Практичні, семінарські заняття	<i>15 год.</i>
Екзамен	<i>10 год.</i>
Самостійна робота	<i>45 год.</i>
Індивідуальні завдання	
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	<i>2,5 год.</i>

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Державне регулювання економіки є нормативною навчальною дисципліною для студентів, які навчаються за освітньо-кваліфікаційним рівнем “Бакалавр” з напряму “Економіка і підприємництво”. Навчальна дисципліна являє собою систематичне викладення теоретичних і прикладних питань пов’язаних з обґрунтуванням економічної політики держави, а також механізмів її реалізації в умовах формування і функціонування змішаної економіки. Зміст навчальної частини відображає досягнення сучасної теорії і практики державного регулювання економіки.

Програма курсу спрямована на вивчення теоретичних аспектів становлення, функціонування та розвитку системи державного регулювання економіки України. Виходячи із зазначеного метою дисципліни є розкриття

методології, методики та організаційних основ державного регулювання економіки.

Мета вивчення дисципліни – формування системи знань з методології, методики та організаційних основ державного регулювання економіки в ринкових умовах господарювання.

Головними завданнями дисципліни є:

- формування у студентів ґрунтовних теоретичних знань, що дозволить їм аналізувати складні економічні процеси учасником яких є держава, приймати обґрунтовані рішення щодо забезпечення ефективного розвитку національної і регіональної економіки;
- узагальнення наявного у світовій практиці досвіду ефективного формування, функціонування і розвитку механізму державного регулювання економіки;
- розвиток навичок прийняття обґрунтованих рішень, що забезпечують позитивний організаційний вплив держави на умови і поведінку суб'єктів підприємницької діяльності.

У результаті вивчення курсу студенти повинні:

- мати цілісне уявлення про сучасну теорію і практику державного регулювання економіки України;
- вивчити механізми організації, функціонування і розвитку механізму державного регулювання економіки;
- усвідомити економічні інтереси учасників державного регулювання;
- вивчити загальні риси й особливості діючих моделей державного регулювання економіки;
- розуміти специфіку державного регулювання економіки України;
- мати уявлення про основні проблеми державного регулювання економіки сучасної Україні;
- розуміти і бути здатними диференціювати проблеми державного регулювання на різних рівнях: національному, регіональному, місцевому;
- засвоїти інструментарій аналізу складних соціально-економічних процесів державного регулювання економіки в Україні.

Вивчення навчального матеріалу сприятиме підвищенню рівня загальноекономічної підготовки фахівців, формуванню в них навичок самостійного науково-аналітичного опрацювання проблем з позицій суспільних і державних потреб та інтересів.

Предмет вивчення: система методів і засобів державного впливу на соціальний і економічний розвиток держави.

Основними організаційними формами вивчення дисципліни „Державне регулювання економіки” є лекції, семінарські та практичні заняття, виконання індивідуальних завдань, самостійна робота та контрольні заходи.

Самостійна робота передбачає вивчення матеріалів підручників, навчальних та методичних посібників, опрацювання законодавчих та нормативних актів, монографій, статей періодичних видань тощо.

Підсумкова форма контролю з вивчення дисципліни: іспит.

Набуття компетентностей:

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК2. Здатність зберігати моральні, культурні, наукові цінності та примножувати досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільства та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК5. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК6. Здатність до адаптації та дій в новій ситуації.

ЗК7. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК8. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК9. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК10. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

Фахові (спеціальні) компетентності (ФК):

СК1. Здатність виявляти знання та розуміння проблем предметної області, основ функціонування сучасної економіки на мікро-, місзо-, макро-на міжнародному рівнях.

СК2. Розуміння особливостей провідних наукових шкіл та напрямів економічної науки.

СК3. Здатність пояснювати економічні та соціальні процеси і явища на основі теоретичних моделей, аналізувати і змістово інтерпретувати отримані результати.

СК4. Розуміння особливостей сучасної світової та національної економіки, їх інституційної структури, обґрунтування напрямів соціальної, економічної та зовнішньоекономічної політики держави.

СК5. Здатність аналізувати та розв'язувати завдання у сфері економічних та соціально-трудових відносин.

СК6. Здатність прогнозувати на основі стандартних теоретичних та економетричних моделей соціально-економічні пронеси.

СК7. Здатність використовувати сучасні джерела економічної, соціальної, управлінської, облікової інформації для складання службових документів та аналітичних звітів.

СК8. Здатність обґрунтовувати економічні рішення на основі розуміння закономірностей економічних систем і процесів та із застосуванням сучасного методичного інструментарію.

СК9. Здатність самостійно виявляти проблеми економічною характеру при аналізі конкретних ситуацій, пропонувати способи їх вирішення.

СК10. Здатність проводити економічний аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання, оцінку їх конкурентоспроможності.

СК11. Здатність поглиблено аналізувати проблеми і явища в одній або декількох професійних сferах з врахуванням економічних ризиків та можливих соціально-економічних наслідків.

3. Програма та структура навчальної дисципліни для:

– повного терміну денної форми навчання;

Назви змістовних модулів і тем	Кількість годин											
	дена форма						заочна форма					
	усьо го	у тому числі					усьо го	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13

Змістовий модуль 1. Наукові основи державного регулювання національної економіки

Тема 1. Державне регулювання як метод управління економікою		2	2			4					
Тема 2. Основи методології та організації державного регулювання економіки		2	1			2					
Тема 3. Стратегія соціально-економічного розвитку країни		2	1			4					
Тема 4. Фінансово-бюджетна та грошово-кредитна політика		3	1			4					
Тема 5. Інституційні чинники розвитку національної економіки.		3	1			4					
Тема 6. Функціонування інфраструктури національного ринку.		3	1			4					
Разом за змістовим модулем 1	43	15	8			22					

Змістовий модуль 2. Основний інструментарій управління національною економікою

Тема 7. Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності	3	2		4							
Тема 8. Державне регулювання цін та інфляції	3	2		4							
Тема 9. Державне регулювання розвитку регіонів	3	1		5							
Тема 10. Соціальна політика держави	3	1		5							
Тема 11. Державне регулювання природоохоронної діяльності	3	1		5							
Разом за змістовим модулем 2	47	15	7		23						
Екзамен	10										
Усього годин	90	30	15		45						

4. Теми лекційних занять

МОДУЛЬНА СТРУКТУРА ДИСЦИПЛІНИ «ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ»

Модульна структура дисципліни			Форма контролю
МОДУЛЬ	Змістовий модуль I. <i>Модуль 1. Наукові основи державного регулювання національної економіки</i>	T.1.	Державне регулювання як метод управління економікою
		T.2.	Основи методології та організації державного регулювання економіки
		T.3.	Стратегія соціально-економічного розвитку країни
		T.4.	Фінансово-бюджетна та грошово-кредитна політика
		T.5.	Структурна та інвестиційна політика
		T.6.	Державне регулювання науково-технічної та інноваційної діяльності
МОДУЛЬ	Змістовий модуль II. <i>Модуль 2. Державне регулювання окремих сфер і секторів економіки України</i>	T.7.	Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності
		T.8.	Державне регулювання цін та інфляції
		T.9.	Державне регулювання розвитку регіонів
		T.10.	Соціальна політика держави
		T.11.	Державне регулювання природоохоронної діяльності
Підсумковий контроль знань			Підсумковий

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

МОДУЛЬ 1. НАУКОВІ ОСНОВИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

ТЕМА 1. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЯК МЕТОД УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІКОЮ

1. Функції держави у сучасній економіці. Політична, соціальна, міжнародна та економічна функції держави. Функції держави як суб'єкта макроекономічного регулювання: забезпечення економіки необхідною кількістю грошей; формування правових зasad функціонування економіки; усунення вад ринкового саморегулювання; перерозподіл доходів; забезпечення людей обов'язковими товарами. Ефективність за Парето. Вади ринкового саморегулювання: неспроможність конкуренції; нездатність економіки забезпечувати людей суспільними товарами; зовнішні ефекти (екстерналії); неповнота ринків; недосконалість інформації; економічна нестабільність.

2. Історичний аспект зародження макроекономічного регулювання. Етапи розвитку теорії регулювання економіки. Основні положення меркантилізму, фізіократів, класичної теорії регулювання (саморегулювання), марксизму, кейнсіанства, монетаризму.

3. Сутність державного регулювання економіки. Сутність понять: “державне втручання в економіку”, “державне управління”, “економічна політика держави”, “державна регуляторна політика”, “державне регулювання економіки”. Об'єкти та суб'єкти економічної політики держави. Вади державного “втручання” в економіку. Основні функції державного регулювання економіки.

4. Основні типи економічних систем та механізми їх регулювання. Сутність економічної системи. Характеристика основних типів економічних систем: натуральне господарство, ринковий механізм, адміністративно-командна система, ринкова економіка змішаного типу, переходна економіка.

5. Економічна політика держави та її види. Сутність економічної політики держави. Основні види економічної політики: антициклічна, амортизаційна, структурна, інвестиційна, науково-технічна та інноваційна, бюджетно-податкова, кредитно-грошова, цінова, зовнішньоекономічна, соціальна, конкурентна, регіональна, екологічна.

ТЕМА 2. ОСНОВИ МЕТОДОЛОГІЇ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ

1. Принципи державного регулювання економіки. Обґрунтування основних принципів державного регулювання економіки: наукової обґрунтованості, погодження інтересів, системності, цілеспрямованості, пріоритетності, комплексності, адаптації, мінімальної достатності, ефективності.

2. Основні форми впливу держави на соціально-економічний розвиток країни. Сутність бюджетно-податкової, кредитно-грошової, адміністративно-економічної та цінової форми впливу держави на соціально-економічний розвиток країни.

3. Методи державного регулювання економіки. Елементи державного регулювання економіки. Методи прямого та непрямого (опосередкованого) регулювання. Правові, адміністративні, економічні та пропагандистські методи регулювання економіки.

4. Система органів державного регулювання економіки. Роль державних органів України у впровадженні економічної політики: Президента, Верховної Ради, Кабінету Міністрів, Національного банку, Антимонопольного комітету, Фонду державного майна, міністерств та інших центральних органів державної виконавчої влади України, місцевих державних адміністрацій. Основні положення концепції адміністративної реформи.

ТЕМА 3. СТРАТЕГІЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ

1. Сутність стратегії соціально-економічної політики. Визначення суспільних потреб та інтересів. Обґрунтування цілей. Ієрархія цілей. Державні пріоритети. Дерево цілей. Стратегічні, тактичні, оперативні цілі. Постіндустріальне суспільство. Концепція соціально-економічної політики. Соціально орієнтована ринкова економіка. Стратегія економічної та соціальної політики України.

2. Соціально-економічне прогнозування. Сутність понять: “прогноз”, “гіпотеза”, “план (програма)”. Функції соціально-економічного прогнозування. Принципи соціально-економічного прогнозування: наукової обґрунтованості, адекватності, альтернативності, системності, цілеспрямованості. Класифікація соціально-економічних прогнозів. Типологія методів прогнозування. Інтуїтивні та формалізовані методи прогнозування.

3. Макроекономічне планування. Директивне та індикативне планування. Сутність реформування макроекономічного планування. Система макроекономічного планування в Україні. Державна програма економічного і соціального розвитку України (ДПЕСР) як форма макроекономічного планування. Зміст ДПЕСР України на середньо- та короткостроковий періоди. Послідовність розроблення ДПЕСР. Принципи макроекономічного планування. Система показників макроекономічних планів. Методи планово-економічних розрахунків. Система балансів, норм і

нормативів. Структура ДПЕСР України. Розділи і розрізи макроекономічних планів.

4. Державне програмно-цільове планування. Сутність програмно-цільового методу планування. Цільова комплексна програма (ЦКП). Класифікація ЦКП. Життєвий цикл ЦКП. Зміст етапів програмно-цільового планування: відбір переліку проблем, що підлягають програмному розв'язанню; формування та видача вихідного завдання на розроблення ЦКП; розроблення проекту ЦКП; затвердження ЦКП; реалізація ЦКП; звіт про виконання ЦКП. Сутність поняття “соціально-економічна проблема”. Статус учасників програмно-цільового планування. Вимоги щодо цілей ЦКП: конкретність, визначеність у часі, реальність. Організаційно-економічний механізм реалізації ЦКП.

ТЕМА 4. ФІНАНСОВО-БЮДЖЕТНА ТА ГРОШОВО-КРЕДИТНА ПОЛІТИКА

1. Фінансово-бюджетне регулювання. Державні фінанси. Зведений баланс фінансових ресурсів. Державний бюджет. Державні позабюджетні фонди. Доходи та видатки державного бюджету. Структура видатків бюджету. Бюджетна класифікація. Дотації, субсидії, субвенції. Дефіцит, профіцит, секвестр державного бюджету. Державний борг. Етапи бюджетного процесу. Стратегія і тактика фінансово-бюджетної політики України.

2. Податкове регулювання. Податкова система. Система оподаткування. Система податкових органів. Функції, види та форми оподаткування. Принципи побудови податкової системи. Загальнодержавні податки і збори в Україні.

3. Регулювання суспільного сектору економіки. Сутність суспільних товарів. Чисті, приватні, змішані та локальні суспільні товари. Сектор загального державного управління (СЗДУ). Ефективність суспільного сектору економіки. Регулювання діяльності установ СЗДУ. Джерела фінансування діяльності установ СЗДУ. Кошториси доходів і видатків установ СЗДУ.

4. Державне замовлення як засіб задоволення державних потреб. Державне замовлення. Державні потреби в продукції (роботах, послугах). Одно продуктові баланси попиту і пропозиції найважливіших видів продукції. Державні замовники. Виконавці державних замовлень. Державний контракт. Тендер. Етапи конкурсного відбору виконавців державних замовлень.

5. Грошово-кредитне регулювання. Грошово-кредитна політика. Національний банк і банківська система України. Загальні та селективні методи грошово-кредитного регулювання. Грошова емісія. Операції з цінними паперами на відкритому ринку. Управління обов'язковими резервами. Регулювання облікової ставки та банківського процента. Норми обов'язкових резервів. Валютне регулювання. Ревальвація, девальвація національної грошової одиниці. Стратегія і тактика грошово-кредитної політики України.

ТЕМА 5. СТРУКТУРНА ТА ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА

1. Суть і механізм структурної політики держави. Поняття “структурна економіка”. Роль структурних зрушень в економічному розвитку. Характеристика структури економіки України. Види структури економіки. Відтворювальні пропорції. Галузева структура. Регіональна структура. Концепція пріоритетів соціально-економічного розвитку. Критерії визначення державних пріоритетів. Активна структурна політика. Пасивна структурна політика. Методи реалізації структурної політики. Стратегія і тактика структурної політики України.

2. Державне регулювання інвестиційної діяльності. Інвестиції як фактор структурних зрушень в економіці. Сутність понять: “інвестиції” та “інвестиційна діяльність”. Суб’єкти та об’єкти інвестиційної діяльності. Класифікація форм і видів інвестицій. Визначення пріоритетних сфер і державних інвестиційних проектів. Методи аналізу інвестиційної привабливості сегментів ринку. Фактор часу в оцінці витрат і результатів інвестиційної діяльності. Оцінка інфляції та ризиків при прийнятті інвестиційних рішень. Показники економічної ефективності інвестицій. Пряме управління державними інвестиціями. Державні капітальні вкладення та державне замовлення в капітальному будівництві. Податкове регулювання інвестиційної діяльності. Фінансово-кредитне регулювання інвестиційної діяльності. Амортизаційна політика. Регулювання участі інвесторів у приватизації. Державне регулювання ринку цінних паперів. Експертиза інвестиційних проектів. Захист інвестицій. Завдання інвестиційної стратегії в Україні.

ТЕМА 6. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ТА ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1. Державна науково-технічна та інноваційна політика.. Розвиток науки як складова економічної політики. Цілі, принципи, завдання та напрями науково-технічної політики. Організаційні засади науково-технічної політики в Україні. Функції органів державної влади щодо формування та реалізації державної науково-технічної політики. Суть та складові науково-технічного потенціалу країни.

2. Форми регулювання науково-технічної діяльності. Formи та методи реалізації науково-технічної політики. Прямі та опосередковані методи науково-технічної політики. Механізм регулювання науково-технічної та інноваційної діяльності. Критерії державного фінансування науково-технічних процесів і програм. Види державних наукових і науково-технічних програм.

3. Державне регулювання інноваційних процесів. Інновації як специфічна форма НТП. Суть інноваційної діяльності. Головна мета державної інноваційної політики, її основні напрями, пріоритети та шляхи реалізації. Стратегічні пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні. Показники інноваційного розвитку. Джерела фінансування інноваційної діяльності. Фінансова підтримка інноваційних проектів.

Інноваційне підприємство та інноваційна продукція. Організаційні форми реалізації інноваційної діяльності.

МОДУЛЬ 2. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОКРЕМИХ СФЕР І СЕКТОРІВ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

ТЕМА 7. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1. Суть, цілі та принципи зовнішньоекономічної діяльності. Сутність поняття “зовнішньоекономічна діяльність” та державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Мета та принципи державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Правова база регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Види зовнішньоекономічної діяльності. Суб’єкти державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Система органів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

2. Методи та інструменти державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Система методів регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Тарифні та нетарифні методи регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Реєстрації учасників зовнішньоекономічної діяльності. Квотування, ліцензування експорту та імпорту. Індикативне планування зовнішньоекономічної діяльності. Встановлення порядку експорту та імпорту деяких товарів загальнодержавного значення. Регулювання державних поставок найважливіших видів продукції, що визначають розвиток України. Вироблення порядку створення і використання валютного фонду та заходів оперативного регулювання зовнішньоекономічних зв'язків. Платіжний баланс як інструмент регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

3. Державне регулювання зовнішньої торгівлі. Поняття зовнішньої торгівлі. Зовнішньоторговельна політика: протекціонізм та вільна торгівля. Класифікація інструментів регулювання зовнішньої торгівлі. Тарифні інструменти: мито, як економічна категорія та класифікація митних ставок. Класифікація ООН нетарифних інструментів зовнішньої торгівлі: квотування, ліцензування, технічне регулювання та фінансові інструменти регулювання зовнішньої торгівлі.

4. Регулювання міжнародних інвестиційних процесів. Міжнародні інвестиційні процеси. Прямі іноземні інвестиції. Портфельні інвестиції. Стимулювання іноземних інвестицій: податкові пільги, валютні гарантії, фінансове сприяння, захист від конкуренції. Державні гарантії захисту іноземних інвестицій. Форми підприємств з іноземними інвестиціями. Вільні економічні зони. Регулювання умов інвестування за межі держави. Стратегія і тактика політики іноземного інвестування в Україні. Міжнародний фінансовий ринок.

ТЕМА 8. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЦІН ТА ІНФЛЯЦІЇ

1. Особливості ціноутворення та види цін перехідної економіки. Взаємозв'язок цін з основними макроекономічними показниками. Види цін

та їх характеристика. Недоліки ціни як універсального засобу ринкового саморегулювання: нездатність враховувати колективні соціальні та економічні інтереси; породження інфляції; безробіття. Ступінь державного “втручання” у ціноутворення. Основні завдання політики ціноутворення. Система органів ціноутворення, їх завдання та функції. Контроль за додержанням дисципліни цін. Система органів контролю за цінами. Етапи розробки цінової стратегії.

2. Державне регулювання цін і тарифів. Цінове законодавство. Заходи державного втручання в процес ціноутворення залежно від стану економічного розвитку країни. Прямі та опосередковані методи державного регулювання цін. Цілі державного регулювання цін. Відвернення руйнівного впливу цін на економіку. Стримання інфляції за допомогою політики доходів. Забезпечення доступу до товарів першої необхідності усім верствам населення. Захист внутрішнього ринку від негативного впливу зовнішньої конкуренції. Стримання монополізму та забезпечення конкурентного середовища. Необхідність державного регулювання цін і тарифів підприємств-монополістів. Державне регулювання цін монопольних утворень, у тому числі природних монополій. Декларування цін.

2. Антиінфляційна політика держави. Сутність інфляції. Необхідність боротьби з інфляцією. Фактори інфляції: інфляція попиту, інфляція витрат. Сутність антиінфляційної політики. Дефляційна політика. Стимулювальна фінансово-кредитна політика. Зменшення грошової пропозиції. Роль Національного банку України у проведенні антиінфляційної політики. Скорочення бюджетного дефіциту шляхом збільшення доходів і зменшення державних видатків. Скорочення державних видатків через поетапне обмеження дотацій та субсидій, зменшення витрат на соціальні програми, науку, освіту тощо. Політика доходів (регулювання витрат). Адаптаційна політика. Індексація доходів та її недоліки.

ТЕМА 9. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

1. Суть і завдання регіональної економічної політики. Сутність понять: “регіон” та “державна регіональна політика”. Регіон як соціально-економічна система. Об’єкти і суб’єкти державної регіональної політики. Принципи, завдання та пріоритети державної регіональної політики.

2. Механізм реалізації державної регіональної економічної політики. Законодавча база механізму регіональної політики. Складові елементи механізму регіональної економічної політики. Організаційно-економічний механізм регулювання територіального розвитку. Функції центральних державних і місцевих державних адміністрацій щодо регіональної економічної політики. Принципи економічної самостійності регіонів. Механізм взаємовідносин місцевих представницьких і виконавчих органів із загальнодержавними органами, підприємствами (установами, організаціями) та населенням.

3. Державне регулювання соціально-економічного розвитку регіонів.

Складові елементи механізму державного регулювання розвитку регіонів. Прогнози і програми економічного та соціального розвитку регіонів. Основні завдання регіонального планування. Державні регіональні та галузеві програми. Завдання та зміст програм економічного і соціального розвитку регіонів. Методика і порядок розроблення програм економічного і соціального розвитку регіону.

4. Місцеві бюджети як фінансова основа економічного розвитку регіонів. Принципи формування місцевих бюджетів. Доходи місцевих бюджетів. Нормативи відрахувань загальнодержавних податків і зборів до місцевих бюджетів. Місцеві податки та збори. Бюджетні субсидії, субвенції, дотації. Видатки місцевих бюджетів.

ТЕМА 10. СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ

1. Сутність і мета соціальної політики. Сутність поняття “соціальна політика”. Мета соціальної політики. Соціальний захист населення. Соціальні гарантії. Соціальний і ринковий підходи до соціальної політики. Концепція соціальної політики в Україні. Складові соціальної політики. Активна та пасивна соціальна політика. Адресна підтримка соціально незахищених верств населення. Пенсійна реформа. Політика у сфері заробітної плати та зайнятості населення. Розвиток соціальної сфери. Демографічна політика. Політика щодо формування середнього класу.

2. Характеристика моделей соціальної політики держави. Зарубіжний досвід формування соціальної політики. Модель соціального захисту в плановій економіці. Модель ліберальної соціальної політики. Скандинавська модель соціальної політики. Західноєвропейська модель соціальної політики. Особливості соціальної політики України.

3. Соціальний захист і регулювання доходів населення. Основний зміст політики соціального захисту. Механізм соціального захисту населення. Основні заходи щодо реформування політики соціального захисту. Засобами та умовами реалізації державного соціального захисту населення. Методика та показники комплексної оцінки бідності.

4. Регулювання рівня та якості життя населення. Показники обсягів споживання населенням матеріальних благ і послуг та методика їх обчислення. Баланс грошових доходів і видатків. Реальні доходи населення. Мінімальний споживчий бюджет. Індекс вартості життя. Межа малозабезпеченості. Індекс людського розвитку. Індекс якості життя. Державне регулювання доходів населення.

5. Механізм регулювання зайнятості населення. Необхідність державного регулювання ринку праці. Закон України „Про зайнятість населення”. Суть соціально-економічних категорій „зайнятість” та „безробіття”. Принципи державної політики щодо регулювання зайнятості населення. Механізм регулювання зайнятості населення. Система органів державного регулювання зайнятості населення та їх функції. Види безробіття: фрикційне, структурне і циклічне.

6. Державне регулювання оплати праці. Зміст основних нормативних актів з питань регулювання оплати праці. Механізм державного регулювання

оплати праці. Суб'єкти організації оплати праці. Джерела коштів на оплату праці. Мінімальна заробітна плата як основний елемент державного регулювання оплати праці. Фактори, що впливають на розмір мінімальної заробітної плати. Тарифна система. Договірне регулювання оплати праці. Концепція подальшого реформування оплати праці в Україні.

ТЕМА 11. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРИРОДООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1. Характеристика природно-ресурсного потенціалу України.

Сутність природно-ресурсного потенціалу. Основні компоненти природних ресурсів. Стійкість природного середовища до техногенного навантаження. Сутність природно-антропогенних процесів. Техногенний і сталий типи економічного розвитку. Пасивна та активна екологічна політика.

2. Принципи та об'єкти охорони навколошнього природного середовища.

Принципи екологічної безпеки. Пріоритетні напрями відтворення та раціонального використання природних ресурсів. Об'єкти охорони навколошнього природного середовища.

3. Механізм регулювання природоохоронної діяльності..

Сутність державного регулювання охорони довкілля та раціонального використання природних ресурсів. Основні нормативно-правові акти з питань природоохоронної діяльності. Екологічна політика: активна та пасивна. Екологічний моніторинг. Важелі державного регулювання природоохоронної діяльності. Управління в сфері охорони навколошнього природного середовища. Інструменти екологічного регулювання: екологічна експертиза, моніторинг стану довкілля, екологічні стандарти і нормативи, екологічні програми, кадастри природних ресурсів, зонування територій, санкції за порушенням норм екологічного законодавства.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ

Тематичний план дисципліни розроблено з урахуванням Положення про організацію навчального процесу в Національному аграрному університеті.

Основними організаційними формами вивчення дисципліни „Державне регулювання економіки” є лекції, семінарські та практичні заняття, виконання індивідуальних завдань, самостійна робота та контрольні заходи. Лекційні заняття призначенні для теоретичного осмислення та узагальнення основного матеріалу дисципліни.

Практичні заняття є аудиторними і проводяться у вигляді семінарів або виконанні розрахункових завдань. Метою семінарських і практичних занять є поточна перевірка рівня засвоєння студентами навчального матеріалу з окремих тем дисципліни. Поряд з цим під час деяких семінарських і практичних занять передбачається проведення модульного контролю, тобто перевірка рівня засвоєння навчального матеріалу певного модуля дисципліни. Модульний контроль проводиться у формі модульних тестів.

Самостійна робота студентів є основним засобом опанування навчального матеріалу, засвоєння теоретичних знань, набуття вмінь і практичних навичок у вільний від аудиторних занять час. Передбачається вивчення матеріалів підручників, навчальних та методичних посібників, опрацювання законодавчих та нормативних актів, монографій, статей періодичних видань тощо. У процесі самостійної роботи студенти вивчають теоретичні положення дисципліни, розв'язують практичні завдання, здійснюють самоконтроль своїх знань і вмінь. Самостійна робота складається з підготовки до семінарських та практичних занять, модульного та підсумкового контролю.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ

Тема 1.	Державне регулювання як метод управління економікою
Тема 2.	Основи методології та організації державного регулювання економіки
Тема 3.	Стратегія соціально-економічного розвитку країни
Тема 4.	Фінансово-бюджетна та грошово-кредитна політика
Тема 5.	Структурна та інвестиційна політика
Тема 6.	Державне регулювання науково-технічної та інноваційної діяльності
Тема 7.	Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності
Тема 8.	Державне регулювання цін та інфляції
Тема 9.	Державне регулювання розвитку регіонів
Тема 10.	Соціальна політика держави
Тема 11.	Державне регулювання природоохоронної діяльності

ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ (ПРАКТИЧНИХ) ЗАНЯТЬ З ДИСЦИПЛІНИ „ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ”

Метою проведення семінарських (практичних) занять є засвоєння програмного матеріалу, розгляд конкретних економічних ситуацій, розв'язання практичних завдань з обґрунтування пріоритетів, цілей, завдань, засобів (інструментів) та заходів економічної політики держави.

У результаті проведення семінарських (практичних) занять студенти повинні:

знати:

- методики вибору й обґрунтування параметрів конкретних регуляторних заходів;
- оцінки передумов для прийняття управлінських рішень на макроекономічному рівні;
- методику розрахунку й обґрунтування структури та показників прогнозів, індикативних планів і програм;

вміти:

- оцінити стан ділової кон'юнктури національної економіки;
- розраховувати й обґрунтовувати параметри показників прогнозів, індикативних планів, програм і конкретних регуляторних заходів щодо покращення ділової кон'юнктури.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I.

НАУКОВІ ОСНОВИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

ТЕМА 1. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЯК МЕТОД УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІКОЮ – 2 ГОД.

Питання для обговорення:

1. Функції держави у сучасній економіці.
2. Історичний аспект зародження макроекономічного регулювання.
3. Сутність державного регулювання економіки.
4. Основні типи економічних систем та механізми їх регулювання.
5. Економічна політика держави та її види.

Література для самостійного вивчення теми: 1, 4, 5, 7, 8, 10.

ТЕМА 2. ОСНОВИ МЕТОДОЛОГІЙ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ - 2 ГОД.

Питання для обговорення:

1. Принципи державного регулювання економіки.
2. Основні форми впливу держави на соціально-економічний розвиток країни.

3. Методи державного регулювання економіки.
 4. Система органів державного регулювання економіки.
- Література для самостійного вивчення теми: 1, 2, 4, 5, 7, 8, 10.

ТЕМА 3. СТРАТЕГІЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ – 2 ГОД.

Питання для обговорення:

1. Сутність соціально-економічної стратегії.
2. Соціально-економічне прогнозування.
3. Макроекономічне планування.
4. Державне програмно-цільове планування

Література для самостійного вивчення теми: 1, 2, 4, 5, 7, 8, 10.

ТЕМА 4. ФІНАНСОВО-БЮДЖЕТНА ТА ГРОШОВО-КРЕДИТНА ПОЛІТИКА – 3 ГОД.

Питання для обговорення:

1. Фінансово-бюджетне регулювання.
2. Податкове регулювання.
3. Грошово-кредитне регулювання
4. Список рекомендованої літератури

Література для самостійного вивчення теми: 1, 2, 4, 5, 7, 8, 10.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II.

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОКРЕМИХ СФЕР І СЕКТОРІВ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

ТЕМА 5. СТРУКТУРНА ТА ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА – 3 ГОД.

Питання для обговорення:

1. Суть і механізм структурної політики держави
 2. Державне регулювання інвестиційної діяльності
- Література для самостійного вивчення теми: 1, 2, 4, 5, 7, 8, 10.

ТЕМА 6. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ТА ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Питання для обговорення:

1. Державна науково-технічна та інноваційна політика
2. Форми регулювання науково-технічної діяльності
3. Державне регулювання інноваційних процесів

Література для самостійного вивчення теми: 1, 2, 4, 5, 7, 8, 10.

ТЕМА 7. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ – 2 год.

Питання для обговорення:

1. Суть, цілі та принципи зовнішньоекономічної діяльності
2. Методи та інструменти державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності
3. Державне регулювання зовнішньої торгівлі
4. Регулювання міжнародних інвестиційних процесів.
5. Платіжний баланс як інструмент регулювання зовнішньоекономічної діяльності

Література для самостійного вивчення теми: 1, 2, 4, 5, 7, 8, 10.

ТЕМА 8. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЦІН ТА ІНФЛЯЦІЇ

Питання для обговорення:

1. Особливості ціноутворення та види цін перехідної економіки
2. Державне регулювання цін і тарифів
3. Антиінфляційна політика держави

Література для самостійного вивчення теми: 1, 2, 4, 5, 7, 8, 10.

ТЕМА 9. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ – 3 год.

Питання для обговорення:

1. Суть і завдання регіональної економічної політики
2. Механізм реалізації державної регіональної економічної політики
3. Державне регулювання соціально-економічного розвитку регіонів
4. Місцеві бюджети — фінансова основа розвитку регіонів

Література для самостійного вивчення теми: 1, 2, 4, 5, 7, 8, 10.

ТЕМА 10. СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА – 3 ГОД.

Питання для обговорення:

1. Сутність і мета соціальної політики
2. Характеристика моделей соціальної політики держави
3. Соціальний захист і регулювання доходів населення
4. Регулювання рівня та якості життя населення
5. Механізм регулювання зайнятості населення
6. Державне регулювання оплати праці

Література для самостійного вивчення теми: 1, 2, 4, 5, 7, 8, 10.

ТЕМА 11. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРИРОДООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ – 2 ГОД.

Питання для обговорення:

1. Характеристика природно-ресурсного потенціалу України
2. Принципи та об'єкти охорони навколошнього природного середовища
3. Механізми регулювання природоохоронної діяльності

Література для самостійного вивчення теми: 1, 2, 4, 5, 7, 8, 10.

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ			
ОС <u>Бакалавр</u> Спеціальність Економіка підприємства Фінанси	Кафедра: <u>Глобальної економіки</u> 2021- 2022 навч. рік	ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 1 з дисципліни: «ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ» Викладач: <i>Кірєйцева О.В.</i>	Затверджую: зав. кафедри _____

Екзаменаційні запитання

- 1. Перерахуйте і зробіть короткий опис економічних шкіл, які є теоретичною основою ринкової, командно-адміністративної та змішаної економічних систем.**
- 2. Державне регулювання економіки –це...**

- 3. Функції держави в сучасному світі:**

1. політична, соціальна, міжнародна та економічна
2. зовнішньоекономічна, структурна, цінова
3. конкурентна, адаптивна, формалізована
4. політична, зовнішньоекономічна, стимулююча
5. усі відповіді вірні

- 4. Яке слово пропущене в реченні?**

Функції держави як суб'єкта макроекономічного регулювання - формування ... зasad функціонування економіки	(у бланку відповідей подати одним словом)
---	---

- 5. Яке слово пропущене в реченні?**

З метою усунення недоліків ринкового саморегулювання держава здійснює захист ... та реагує на можливість виникнення екстерналій	(у бланку відповідей подати одним словом)
---	---

- 6. Чим обумовлена необхідність державного регулювання ринкової економіки?**

(у бланку відповідей впишіть вірну відповідь)

- 7. Розставити функції та принципи державного регулювання економіки**

A. Функції	1. Цільова
B. Принципи	2. Наукової обґрунтованості
	3. Погодження інтересів
	4. Стимулююча

	5. Системності 6. Цілеспрямованості 7. Коригуюча 8. Пріоритетності 9. Соціальна 10. Комплексності 11. Контролююча 12. Адаптації 13. Мінімальної достатності 14. Нормативна 15. Ефективності
--	---

8. Яке слово пропущене в реченні?

Форми ДРЕ - це загальні напрямки ... соціально-економічних процесів, що відбуваються в країні	(у бланку відповідей подати одним словом)
---	---

9. Яке слово пропущене в реченні?

За часовою ознакою цілі державного регулювання класифікуються на... тактичні, оперативні	(у бланку відповідей подати одним словом)
--	---

10. Функції видатків державного бюджету:

1.	цільова, стимулююча, коригуюча
2.	політична, соціальна та економічна
3.	контролююча та альтернативності
4.	науковий аналіз розвитку національної економіки
5.	оцінка можливих наслідків прийнятих рішень

11. Активна структурна політика передбачає:

1.	встановлення державою розмірів, частки у загальному виробництві, продажу, збуті, експорті чи імпорті
2.	ефективні напрями необхідних перетворень в економіці, тобто визначає пріоритети, насамперед щодо вдосконалення галузевої структури економіки
3.	підходи, принципи та логіку управління соціально-економічним розвитком країни
4.	послідовність заходів держави, необхідних для управління соціально-економічним розвитком країни
5.	створення правової бази для вільного переміщення факторів виробництва з однієї сфери в іншу, з галузі в галузь, з регіону в регіон

12. Найвищим органом державного регулювання ЗЕД є:

1.	Державна митна служба України
2.	Кабінет Міністрів України
3.	Національний банк України
4.	Міністерство економіки України
5.	Верховна Рада України

Форми поточного контролю

Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських, практичних та індивідуальних занять. Основними формами поточного контролю з дисципліни є усне опитування по кожній темі дисципліни, розв'язання розрахункових завдань і тестування.

У зв'язку із введенням в дію „Положення про кредитно-модульну систему навчання” в НУБіП України запроваджена Європейська кредитно-трансферна та акумулююча система (ECTS) оцінки знань студентів. Оцінювання усних відповідей та розв'язання розрахункових завдань здійснюється за чотирьохбалльною національною оцінкою та оцінкою (ECTS) за критеріями, що наведено в табл. 1 .

Таблиця 1. Співвідношення між національними оцінками і рейтингом здобувача вищої освіти

Оцінка національна	Рейтинг здобувача вищої освіти, бали
Відмінно	90-100
Добре	74-89
Задовільно	60-73
Незадовільно	0-59

Тестування є однією з форм поточного контролю знань студентів з дисципліни. Відповідно до робочої програми навчальна дисципліна складається з двох модулів, кожен з яких складається з 30 тестових завдань. Засвоєння матеріалу змістовних модулів оцінюється за 100-бальною системою. Після вивчення програмного матеріалу в обсязі змістового модуля оцінюється рівень його засвоєння студентом – рейтингова оцінка із змістового модуля. Згідно з положенням «Про екзамени та заліки у НУБіП України» від 27.12.2019 р. протокол № 5 рейтинг дисципліни складається з рейтингу навчальної роботи та рейтингу атестації у співвідношенні 70% до 30%. У таблиці 2 наведено розрахунок рейтингових оцінок із змістовних модулів у ECTS та балах для студентів магістерської програми «Регіональна економіка».

Для допуску до атестації студент повинен набрати не менше 60 балів з кожного змістового модуля, а загалом – не менше, ніж 42 бали з навчальної роботи. Студенти, які протягом навчального семестру набрали менше 42 балів з навчальної роботи, зобов'язані до початку екзаменаційної сесії підвищити свій рейтинг з навчальної роботи, інакше вони не допускаються до екзамену з дисципліни і матимуть академічну заборгованість.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Калетнік, Г. М. Державне регулювання економіки : навч. посіб. / Г. М. Калетнік, А. Г. Мазур, О. Г. Кубай ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, М-во аграр. політики і продовольства України, ВНАУ. К. : Хай–Тек Прес, 2017. 427,[1] с.
2. Архіреєв С.І., Дем'юхіна О.О., Євтушенко В.А., Козуб Д.А., Рябова Т.В. Державне регулювання економіки: Навч. посіб. Х.: НТУ "ХПІ", 2015. 205 с.

3. Гриньова В.М., Новікова М.М. Державне регулювання економіки: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Харківський національний економічний ун-т. Х. : ВД "ІНЖЕК", 2016. 736 с.
4. Антициклічне регулювання ринкової економіки: глобалізаційна перспектива: монографія / Д. Г. Лук'яненко, А. М. Поручник, Я. М. Столярчук [та ін.]; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Д. Г. Лук'яненка та д-ра екон. наук, проф. А. М. Поручника. К.: КНЕУ, 2015. 334, [2] с.
5. Державне управління регіональним розвитком України: монографія / за заг. ред. В. Є. Воротіна, Я. А. Жаліла. К.: НІСД, 2017. 288 с.
6. Державна політика стабілізації фінансів підприємств: монографія / [А.І.Даниленко, В.В.Зимовець, О.М.Кошик та ін.]; за ред. чл.-кор. НАН України А.І.Даниленка ; НАН України ; Ін-т екон. та прогнозув. К., 2016. 452 с.
7. Державна фінансова політика економічного розвитку / Зимовець В. В. ; НАН України, Ін-т економіки та прогнозування. К. : [б. в.], 2017. 355 с.
8. Національна економіка: навч. посіб. П. Тищенко, А. Є. Никифоров, Т. Ф. Куценко та ін.] ; за заг. ред. А. Г. Савченка. К. : КНЕУ, 2015, 646, [2] с.
9. Економічна безпека держави: інноваційні фактори: [монографія] / Пабат Олександр Вікторович ; Нац. акад. наук України, Ін-т регіон. дослідж. Л. : Ін-т регіон. дослідж. НАН України, 2015. - 165 с.
10. Державний сектор економіки: теорія, методологія, управління розвитком [Текст] : монографія / О. В. Пильтай ; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. К. [Київ. нац. торг.-екон. ун-т], 2018. 392 с.

Інформаційні ресурси

1. <http://ukrlibrary.com.ua/books/11/3/>
2. https://en.wikipedia.org/wiki/Division_of_labour
3. <http://www.encyclopedia69.com/eng/d/international-division-of-labour/international-division-of-labour.htm>
4. http://hsc.csu.edu.au/economics/global_economy/4006/global_labour.htm

